

IV. Béla király második honalapításának egyetemes jelentősége

I. Országépítés, hadszervezés, határvédelem a bánságokban és a gyeputárságokban

Második honalapítónk, IV. Béla magyar király 750 esztendővel ezelőtt hunyt el. Uralkodói minősége révén rendkívül eredményes országépítés, hadszervezés és határvédelem valósult meg a Kárpát-medencében a tatárjárás után. Egyetemes értéként indokolt látni, hogy a bánságaink és a Kárpátokon túli határvédelemben meghatározó jelentőségű gyeputárságaink évszázadokon átívelő módon teremtettek lehetőséget arra, hogy egészen a Hunyadiak koráig minden magyar nemzedék megfelelő és eredményes hadművészeti választ tudjon adni az ország biztonságát fenyegető veszedelmekre. IV. Béla király döntése eredményeként a kővárak megépítése hatalmas jelentőséggel bírt a XIII. századi Magyarország megerősítése terén: így volt ez Budán is, melynek meghatározó volta évszázadok óta minden történelemkönyvünkben szerepel. Jó példa erre, hogy az 1773-ban kiadott *Hármas kis tükör* címet viselő tankönyvében Losontzi István a következőket rögzítette: IV. Béla király „*építtette Buda várát egy hegyen 1254-ben, melyet új Budának nevezett*”. (1) A tatárjárás után megkezdett magyar várépítési folyamatok okán kiemelendő, hogy ez a magyar királyi elhatározás évszázadokon át meghatározta Magyarország katonai erejét, hiszen Újlak, Pétervárad, Szalánkemén, Szabács, Zimony és vele átellenben Nándorfehérvár, valamint Orsova, Szörény igen fontos várai voltak a magyar határvédelemnek. A várépítések kapcsán indokolt arra is utalni, hogy természetesen államalapító Szent István királyunk egyház- és vármegyerendszere jelentette az alapokat IV. Béla királyunk számára a XIII. században, a második honalapításkor. Az

országépítésnek rendkívül fontos alapjai voltak a püspökségeink, hiszen a magyar püspökök egyben hadszervező erőt is jelentettek. Az évszázadokon átívelő összefüggések mentén fontosak a következő megállapítások. Szent István király „*10 egyházmegyét alapított*”: „*a kor felfogásának megfelelően az önálló ország feltételének tekintették legalább tíz egyházmegye létrehozását*”. Esztergom és Kalocsa érseki egyházmegyék, míg Bihar, Eger, Erdély, Csanád, Győr, Pécs, Vác, Veszprém püspöki egyházmegyék voltak. Szent László és Könyves Kálmán idején Zágráb és Nyitra püspöki egyházmegyéi jöttek létre. A XIII. században Szerém, Milkó, Bosznia, Zengg és Korbávia püspöki egyházmegyéi szerveződtek meg. A kialakított magyar egyházi rendszer kapcsán lényeges, hogy az „*egyházmegyék ezen túl alapot szolgáltattak a politikai szerveződéshez is, hiszen a kor keresztény államait s így a magyar királyságot is, azzal a területtel azonosították, amelyre az egyház befolyása kiterjedt*”. (2) Szent István király egyház- és államszervezői művének hatalmas jelentősége mutatkozik meg abban, hogy IV. Béla második honalapítása is ezen jogeszmények jegyében valósult meg. E körben erősen hangsúlyozandó, hogy Szent István királyunk „*Intelmei Imre herceghez*” jogi értelemben – mint „*Szent István első magyar király Dekrétomainak első könyve*” – magyar jogbölcséleti és erkölcsi világméretű törvény: a „*Corpus Juris Hungarici*” révén is magyar jogrendszerünk örök alapeleme. (3) A középkori Magyarország jogállami minősége kapcsán kiemelendő a következő megállapítás. A „*regionális környezetünkben a népek a szomszédos térítő egyház vagy expanzív igényekkel fellépő nagyhatalom nyomására vált kereszténnyé*”. „*Magyarországon a politikai vezetés önkéntes döntéséből, egyete-*

mes jelleggel folyt a térítés”, és ezért „független magyar egyház jöhetett létre”; „szemben a skandináv államokkal vagy Csehországgal”. (4) E tárgykör okán fontos megállapítás az, amelyet Losontzi István az 1773-ban megjelentetett tankegyében hangsúlyozott: Szent István király „a Magyaroknak mind Királyok, mind Apostolok volt”. (5) Dr. Mezey Barna 2003-ban a magyar alkotmánytörténetéről írott művében ezt rögzítette: Magyarországon az „államalapítás és a keresztény hit felvétele egyedülálló módon történt”. (6) Második honalapítónk, IV. Béla király XIII. századi ország- és hadszervezői világában a Szent Korona jogrendje jelentette a legfontosabb alapot, ezért külön is izgalmas művelődéstörténeti örökségünk a magyar királyi főkegyúri jog egyetemes jelentősége. Jó példa erre a következő XIII. századi adalék. 1221–1225 között „Magyarországi Pál (Paulus Hungarus), a bolognai egyetem kánonjogásza, hazája viszonyaira utaló megjegyzéseket (notabilia) fűz kánonjogi gyűjteményeihez”: „tőle származik a magyar király főkegyúri jogára vonatkozó jogigény első elvi megfogalmazása”. (7) Bajcsy-Zsilinszky Endre e tárgykör kapcsán a következőket fogalmazta meg: „A magyar király történelmileg fejlődött főkegyúri jogának árnyékában az egyház a magyar birodalom területén valóban magyar egyház volt, a magyarság szellemi színeit és a magyar államalkotás bélyegét viselte.” (8) A XIII. századi második honalapítás a fenti jogeszmények mentén vált országteremtő erővé, melyben a magyar alapítású püspökségeinknek hatalmas jelentősége volt. Ez jelentőséggel bírt a XIV. században is, amikor Havasalföld (Magyarpásztorföld/ Oungrovlachia) magyar alapítású püspöksége és Székely megyéje jelentette a Kárpátokon túli magyar határvédelem legfőbb erejét! Werbőczy István Hármaskönyvében a főkegyúri jog kiemelt hangsúlyt kapott, és azon az ősi jogfelfogáson alapult, hogy „a magyar királyok a főkegyúri jogot az egyházalapítással, a kereszténység felvételével szereztek meg”. 1637-ben a magyar király főkegyúri joga kapcsán VIII. Orbán pápa kijelentette, hogy: „Az egész világon nincs kegyuraság, mely szilárdabb jogalapon áll, mint a magyar királyé, mert olyan egyházakra vonatkozik, amit egy szent király az ő saját javaiból alapított.” (9) IV. Béla király második honalapítása természetete-

sen a települések szintjén is szervező erőt jelentett a XIII. században, amire jó példa a következő megállapítás. Egy 1255-ben kelt oklevél igazolja, hogy Magyarországon, egy adott településen a helyi „közösség maga választhatta a papját, ha új település s így új plébánia volt”. „Kötelessége volt azonban a helyileg illetékes főpásztor [...] megerősítését kérni.” (10) Ez utóbbi jogi valóság rendkívüli jelentőséggel bír, mert minden országszervezés az egyes helyeken meglévő teremtetőerő révén válhat igazán eredményessé. A középkori Magyarország jogállam volt! A középkori magyar állam szerkezeti értelemben is különbözött a nyugat-európai államfejlődési iránytól. Magyarországon nem volt hűbéri rend: hűbéresi osztály sem. Magyarországon csak a király adományozhatott földbirtokot: a magyar Szent Korona nevében eljárva. Minden magyar a magyar Szent Korona jogi főhatósága alá volt rendelve: a magyar főkegyúri jog ugyanezen jogfelfogásból eredt. A király jogsértése esetén ellenállási joga volt a magyar nemességnek, hogy a magyar Szent Korona jogi és erkölcsi rendszerét megvédje. A XIII. század Európájának a nyugati és a keleti világa közötti különbségek nagyon jelentősek: **a görög és a magyar területeken sosem volt sötét középkor!** A nyugat-európai országokban létezett a magánháború intézménye. A középkori görög és magyar területeken ez teljesen ismeretlennek számított. Fontosnak tartom hangsúlyozni, hogy a középkori görög és magyar területeken nem létezett a hűbériség rendszere. A nyugat-európai országokban viszont létezett a hűbéri rend (hűbérúr: senior; hűbéres: vazallus): a nyugati feudalizmusban a hűbérúr iránti hűség kötelezettsége megelőzte a király iránti hűséget. A nyugati hűbéres felett a hűbérúr bírósága ítélkezett. A Kárpát-medencében keresztény államot létrehozó magyarság a törzsszövetségi és nemzetségi hagyományokban gyökerező rendszert teremtett meg. Magyarországon familiáris rendszer létezett a Hunyadiak korában. A legfontosabb azt hangsúlyozni, hogy mindez a magyar Szent Korona jogrendjén alapult. Fügedi Erik (1916–1992) Széchenyi-díjas magyar történész, könyvtáros kutatása alapján a magyar familiáris rendszer kapcsán fontos rögzíteni, hogy Magyarországon is előfordult ugyan nem király általi, hanem egyéb szolgálat fejében

tett birtokadomány, de erre nagyon ritkán került sor. A szolgálatba álló (jellemzően katonai szolgálatot vállaló) nemes az úr családjának (familiájának) tagja, azaz familiárisa lett. A szolgálat fejében étel-, ruha-, fegyverellátást és fizetséget kapott. Ha a familiáris mégis kapott földet, annak jogállása megegyezett egyéb birtokainak a jogállásával, azaz teljesen szabadon rendelkezett vele. Az viszont feltétel lehetett, hogy vissza kellett szolgáltatnia, ha kilépett a familiárisi viszonyból. Fügedi Erik kiemelte azt is, hogy az ilyen magánadományok királyi megerősítéshez voltak kötve: végső soron Magyarországon maradéktalanul érvényesült az az elv, hogy földbirtokot csak a király adományozhatott. A magyar familiáris perében a királyi bíróságok jártak el: jogalanyisága teljességének fontos eleme volt, hogy ennek okán személyi értelemben is olyan szabad volt, mintha nem is állt volna familiárisi viszonyban. A magyar familiáris minden tekintetben a király iránt tartozott teljes hűséggel. Ez a kisebb birtokkal és anyagi lehetőségekkel rendelkező magyar nemesek és a nem nemesek számára is előmeneteli lehetőséget biztosított. (11) A fenti emlékeztetmíveltségi alapvetések mentén indokolt látni IV. Béla király második honalapításának egyetemes jelentőségét, hiszen az *Archiregnum Hungaricum* jogrendjén alapult a középkori magyar állam- és egyházvilág, melynek XIII. századi történeti értéke egészen a Hunyadiak koráig meghatározta hazánk erejét. Az *Archiregnum Hungaricum* egyetemes értékétára mutatkozott meg abban, hogy „Magyarország, a kereszténység védőpajzsa” volt a XIII. századtól a XV. századig is, amire tekintettel az évszázadokon átívelő folyamatok mentén lényegesen az alábbi adalékok is. E tárgykörben indokolt megemlíteni, hogy Hunyadi „Mátyás címerét több helyen is jobbról-balról kísérő M A monogram” ékesítette, amely a „Matthias Archirex” jelentést hordozza. A „15. század derekán Magyarországot archiregnumnak nevező Aeneas Silvius Piccolomini” azért fontos megemlíteni, mert ez az itáliai tudós Hunyadi Mátyás korának pápája volt. (12) Történelmi távlatokban gondolkodva közismert, hogy a XIII–XVII. századi „Magyarország, a kereszténység védőpajzsa” volt: második honalapítónk, IV. Béla király 1250. november 11. napján kelt levelétől kezdve korszakos jelentősé-

gű ez a magyar hitvallás. (13) De arra is indokolt utalnom, hogy valójában „a kereszténység védőpajzsa” fogalom már a XI. századi magyar állam valósága volt! Szent István király a törvényeiben „defensor Christianitatis” néven nevezi önmagát. (14) A keresztény egység jegyében Szent István király által megeremtett magyar királyság az egyetlen archiregnum volt: a görög „arché” szó a világot megtartó ősi, jó, helyes elveket jelenti (a természetjogi felfogás ösképe ez): a magyar király mint „izaposztolosz” az apostolokkal egyenértéket képviselve az *Archiregnum* területén Róma püspökével azonos jogállása jegyében gyakorolta a főkegyúri jogot. Archiregnum, archirex, apostolkirály (görögül izaposztolosz): ezek a fogalmak a középkori magyar világ megértése körében alapvetést jelentenek. A „Magyarország, a kereszténység védőpajzsa” állameszményben fejeződik ki Szent István apostoli (izaposztolosz) szerepe, mely a főkegyúri jog gyakorlásában is testet öltött: ezen magyar jogi felfogás eredményeként kerül sor Szent István király országfelajánlást jelentő szakrális aktusára, azaz arra, hogy az országát Nagyboldogasszony oltalma alá helyezte. Hangsúlyozni indokolt, hogy Szent István királyunk országfelajánlása a középkori magyar állam jogi alapeszményét is jelentette. 1231-ben kelt oklevelében „Béla királyfi (rex primogenitus) megemlékezett arról, hogy Szent István király Magyarországot (terram Hungarorum) Szűz Mária oltalmába ajánlotta”. (15) Megítélésem szerint a „terram Hungarorum” szóhasználat többet jelent, mint a magyar államban élő magyarokat: Szent István király ezen szakrális tettel minden olyan területet Nagyboldogasszony oltalmába ajánlott, ahol magyarok élnek! Ez utóbbi jelentősége abban áll, hogy a Kárpátokon túli magyar gyepűvidékek is ebbe a körbe tartoztak, amelyek a magyar lovas íjászok által biztosított határvédelem legfőbb erejét adták. IV. Béla király XIII. századi országszervező és határvédelmi döntései jelentették a második honalapítás lényegét. Az évszázadokon átívelő összefüggések mentén fontos erre hivatkozni, hiszen IV. Béla magyar király államszervezői minőségének a folytatásaként értékelendő a XIV. századi Havasalföld (Magyarpásztorföld/Oungrovlachia) magyar alapítású püspöksége és Székely megyéje, melynek a

Kárpátokon túli magyar határvédelemben meghatározó jelentősége volt! A Szent Koronánk jogrendjét indokolt meglátni minden magyar államszervezői tevékenységünk mögött, amely Szent István király korától IV. Béla király uralkodása idején át egészen a Hunyadiak századáig különleges eredményeket teremtett! Dr. Hamza Gábor akadémikus a következő alapvetést tette 2006-ban: Szent István király „egy egységes jogrendszer megteremtését tekintette feladatául”. Nyugat-Európában „a feudális széttagoltság egyik alapja” a „jogi partikularizmus” volt, vagyis az egységes jogrendszer hiányából fakadt. Szent István király „megteremti az egységes magyar jogrendszer alapjait”, azaz „alkotmányos alapokra helyezi a magyar államot”, és ebben természetesen „tekintettel van a nemzeti hagyományok megőrzésének szükségességére”; ezért is „jelentős érték a harmadik évezred első évtizedében is”. (16) Örök értéktárról van szó, melyre tekintettel indokolt kiemelni, hogy IV. Béla király második honalapítása a fenti alapvetések mentén szervezte újjá a középkori magyar jogállamot! A középkori Magyarország nagyhatalmi világában a bánságok a határvédelem meghatározó erőit jelentették. A Barancsi, Bodonyi, Bolgár, Boszniai, Dalmát, Horvát, Jajcai, Kucsói, Macsói, Nándorfehérvári, Ozorai, Sói, Szerémi, Szlavón, Szörényi és Szreberniki bánság katonai jelentőségét mutatja, hogy a bánok királyi tisztségviselőként zászlósurak is voltak, azaz a tisztségükből adódó királyi felhatalmazás alapján a saját zászlajuk alá haderőt szervezhettek a haza megvédése céljából. A Szörényi bánságtól keletre és a Kárpátokon túli területen igen jelentős határvédelmi térség volt Magyar-pásztorföld (Oungrovlachia), melynek XIV. századi magyar alapítású püspöksége és Székely megyéje rendkívül fontos történelmi örökségünk. A Szerémi bánság történelmi jelentősége kapcsán fontosak a következő XII–XIII. századi összefüggések. „A pécsi püspökségben a Marchiai főesperesség őrizte meg a szerémségi határterület nevét.” (17) A Szerémség igen fontos térséget jelentett a középkori magyar–görög kapcsolatokban: itt találkoztak 1191-ben III. Béla király és II. Iszakiosz Angelosz görög császár. Ioannész Angelosz Kaloioannész görög és magyar herceg jelentőségére indokolt utalnom: az édesanyja, Margit királylány révén III. Béla magyar kirá-

lyunk unokája volt. Margit (Esztergom, 1175–1223) férjhez ment II. Iszakiosz Angelosz (1156–1204) görög császárhoz (egyeduralkodó volt 1185–1195 között, és társuralkodó lett 1203–1204-ben): e házasságból született Ioannész Angelosz Kaloioannész görög herceg (Kaloján/Kaloioannész néven is ismerjük: neve leginkább Kaloioannisz, Kalojoannes változatokban és ebből némiképp magyarosítva „Kalo-János” formában is előfordul; a források említik még a további neveken is: Calo-Johannes, Joannes Angelos, Angelos János, Kalian, Kalianus, Angelos Kalo-Joannes). Kaloján (kb. 1203 – kb. 1259) görög és magyar herceg 1235-ben lett a Szerémség ura és Keve vármegye ispánja: 1242-ig kormányozta a Szerémséget, és közben bácsi ispánként is tevékenykedett. (18) Ioannész Angelosz Kaloioannész volt Szigliget görög hercege is. „A szerémi püspökséget missziós egyházmegyeként Ugrin kalocsai érsek hozta létre 1229-ben. Székhelye 1252-től Szerémsvár volt.” (19) A művelődéstörténeti összefüggések jegyében fontos utalnom az ún. Isztambuli Antifonále nevet viselő magyar kódexre. E kódex „tartalmazza Szent Iréneusz [...] antifonáját, aki helyi mártír-püspök volt (304-ben kivégezték, és holttestét a Szávába vetették). Szent Iréneusz vértanú lett a középkori szerémi püspökségnek (korábban Sirmium) a védőszentje”. E püspökségnek két székhelye volt: Szávaszentdemeter és Kálmonostor (más néven Bánmonostor). A törökök a XVI. század elején az antifonálét hadizsákmányként vitték Konstantinápolyba (Isztambulba). (20) A fenti művelődéstörténeti örökségeink megszületése, a bánságokban és a gyeptérségekben IV. Béla királyunk által megvalósított országépítés, hadszervezés, határvédelem jelentősége körében azt is fontos hangsúlyozni, hogy az **Archiregnum Hungaricum, azaz a középkori magyar jogállam léte a történelmi értéktáraink között a legcsodálatosabb emlékünknél, melynek (legalább e fogalmi meghatározás révén) minden magyar tankönyvben szerepelnie kellene!**

II. Laszkarisz Mária magyar királyné emlékezete

A XIII. századi magyar történelem különleges emléke, hogy a görög császárlány, Laszkarisz

Mária lett a felesége IV. Béla magyar királynak: ennek okán az alábbi adatok különös hangsúlytal bírnak a korszak megítélésében a keresztény egység eszménye jegyében! 1235. október 14-én koronázta meg „Máriát királynévá a veszprémi püspök”. A „Bizánc tradícióit ápoló kisázsiai császárság” uralkodójának, Theodorosz Laszkarisznak a leánya volt Laszkarisz Mária. „Mária saját nikeai hozományából rakott mintavárat a Visegrád feletti kopasz hegy csúcsára. [...] Mária királyasszony elsősorban tízgyermekes méltóságának köszönhető nagyrabecsültségét.” IV. Béla király és Laszkarisz Mária királyné a tatárjárás után újra megteremtette az erős Magyarországot, amiről egy külföldi követ ezt írta az 1260-as években: „Hihetetlen hatalma van a magyar királynak, akkora a hadereje, hogy a keleti és északi részeken nem akad senki, aki mocanni merne, ha a dicsőséges király hatalmas seregét mozgósítja. [...] Mindebben részes volt a kemény tartású Mária asszony.” (1) „Laszkarisz Mária királyné, IV. Béla felesége mély vallásosságban nevelte gyermekeit.” (2) A XIII. századi művelődéstörténeti örökségeink kapcsán Tarczai György ezt rögzítette Az Árpádház szentjei címen és dr. Serédi Jusztinián bíboros-hercegprímás, esztergomi érsek előszavával 1930-ban megjelent könyvében: „bizánci kámeói IV. Béla nejeinek, a görög császárléánynak is lehetnek”. Egy „XIII. századból való” műre, egy „magyar házioltár a berni múzeumban található”: „aranyozott ezüst foglalatában egy-egy bizánci jáspis kámeo” díszlik. (3) A második honalapítás idején, a XIII. században alapított magyar pálos rend egyetemes jelentősége érhető tetten a monostoralapítások világában, e kapcsán a magyar–lengyel barátság terén Częstohowa kiemelkedő fontosságú a XXI. században is! A pálos „częstohowai Fekete Madonna” ikon rendkívüli értéket képvisel. A „Vezérő Szűzanya (Hodégétria) ikonról” azért indokolt megemlékezni, mert „valószínűleg a 4. században, Kis-Ázsiából (Jeruzsálemből) került Bizáncba”. „A hagyomány szerint Szent Ilona (Heléna; 248–329) császárnő találta meg jeruzsálemi útján (325), a szent kereszt maradványaival együtt. Az 1200-as évektől kezdve erősödött meg az a hagyomány, mely szerint az ikont Szent Lukács festette egy Szent József által készített fatáblára. E helyt egyszerre van szó egy konkrét képről

és a Szűzanyának egy olyan ábrázolástípusáról, melyen egyenes tartású, álló Szűzanya-alak látható, bal karján a kis Jézussal, aki jobb kezével áldást oszt, baljával zárt irattekercset tart. A képtípus nevét a konstantinápolyi Hodégónkolostorról nyerte, ahol őrizték, s melynek szerzetesei vak zarándokokat kalauzoltak. Jóannész Komnénosz utasítására helyezték el az ikont a Pantokratór-templomban. [...] Ez az ikontípus a 9. század közepétől kap jelentős szerepet a bizánci művészetben, s a Mária-ábrázolások egyik alaptípusává válik. [...] Egyes források szerint a szóban forgó konstantinápolyi ikont a törökök semmisítették meg a város 1453. évi elfoglalását követően. Más források szerint a ciszterciek birtokába került, akik Cîteauxba küldték. Ma az egyik legnevezetesebb Hodégétria-ikont (melynek története számos párhuzamot mutat a konstantinápolyiével) a Szűzanya római főtemploma, a Santa Maria Maggiore-bazilika Borghese-kápolnájában őrzik. Ennek eredetét is Szent Lukácshoz kötik, de van olyan vélemény is, hogy a kép 12. századi bizánci festő műve, mások szerint pedig Róma legrégebbi Mária-templomából származó (véltetően 6. századi) alkotás. Adatok vannak arra, hogy a képet a 604. évi római pestisjárvány idején körbehordozták. A 16. század végéig tilos volt másolatot készíteni róla. [...] A hazai legismertebb másolatok között tartják számon a szeged-alsóvárosi templom Mária-ábrázolását.” A „Vezérő Szűzanya (Hodégétria) ikonról” azért is fontos szólni, mert „az egyik leghíresebb a częstohowai Fekete Madonna” ikon. (4) A fentiekre tekintettel indokolt olyan művelődéstörténeti kutatásokat folytatni, melyek IV. Béla király és Laszkarisz Mária királyné pálos kapcsolatainak jelentőségét tennék közkinccsé, hiszen a monostoralapítások és a várépítések a második honalapítás legfontosabb sarokkövei közé tartoztak. IV. Béla király egyik, 1259. évi oklevelében szerepel a következő megállapítás Margitsziget monostora és Visegrád várának kapcsolatáról: Laszkarisz Mária, azaz „legkedvesebb társunk, Mária úrnő, Magyarország királynéja” által felépített visegrádi vár célja az volt, hogy egy esetleges újabb mongol támadás esetén az 1252–1253-ban szintén a „királyné által a Duna szigetén, Szűz Mária tiszteletére épített kolostornak az apácái [...] abban a várban meghúz-

hassák magukat". (5) A királyi házaspár leánya, Szent Margit is ott élt ebben a görög édesanyja által fölépített szigeti monostorban. Laszkarisz Mária magyar királyné legfőbb építkezései közé tartozott a visegrádi vár és a Margitszigeten lévő monostor építése is. Györffy György így fogalmazott ennek jelentőségéről: ezek az „*utolsó alkalmi lehetnek a görög kőfaragók magyarországi szereplésének*". Laszkarisz Mária jelentősége azért is kimagasló, mert ő volt „*az utolsó bizánci származású magyar királyné*". (6) Laszkarisz Mária az államhatalmi térben is cselekvő erővel bírt a második honalapítás korában! A Pallas nagy lexikona a következőket rögzítette: „*1241-42. IV. Béla felesége Mária királyné a tatárok elől menekült magyar urakat a maga hozományából bőven segítvén, IV. Béla István trónörökösnek, Béla szlavóniai hercegnek s a főpapoknak és főuraknak beleegyezésével a szlavóniai hercegségben levő Pozsega várát feleségének adományozta.*” IV. Béla király és Laszkarisz Mária korának görögpolitikája kiemelkedő fontosságú a korabeli európai nagypolitika szemszögéből is. A XIII. század közepétől ugyanis a törökök által „*szorongatott Bizánc várt támogatást a Magyar Királyságtól*". (7) A magyar támogatás meg is valósult! „*1259-ben és 1261-ben a nikaiai császárt magyar csapatok is támogatták a latinok elleni harcaiban.*” (8) Második honalapítónk eredményes országszervezését és a magyar lovassíjász-haderő egyetemes jelentőségét is indokolt meglátni abban, hogy az 1259. évi pelagóniai győztes csata után két évvel, 1261-ben VIII. (Palaiologosz) Mikhaél visszafoglalta Konstantinápolyt is!

III. A második honalapítás korabeli krónikák egyetemes jelentősége a XVIII. századi „Magyarország tanítójának” és a XIX. századi *Than-könyvnek* tükrében

IV. Béla király második honalapítása a jogeszmények és a nemzeti öntudat terén is értelmezendő, hiszen szkíta-hun-magyar azonosságunk a XIII. századtól kezdve írásban is kimondottan az őstörténeti örökségünk része. Európa legfontosabb őstörténeti valósága ez, hiszen a magyar krónikákban rögzített szkíta-hun-magyar azo-

nosságunk a görög műveltség által immár 3 évezrede a legigazoltabb emlékezetműveltségi emlékünknél! Indokolt hangsúlyozni, hogy második honalapítónk, IV. Béla magyar király korának krónikái által rögzített őstörténeti valóság határozta meg a XIX. századi magyar világképet is, melynek legfőbb intézményi színtere az akkor megalapított Magyar Tudományos Akadémia volt. Két és fél évszázaddal ezelőtt a szkíta-hun-magyar azonosságunk a tankönyveinkben általános tudástárat jelentett. A „*Magyarország tanítója*” („*Praeceptor Hungariae*”) névvel megítisztelt Losontzi István (1709–1780) polihisztor tankönyvíró *Hármas kis tükör* (Pozsony, 1773) című műve különleges értéket képvisel nemzetünk oktatástörténetében. Losontzi akadémiát végzett igazgató-rektorként Nagykőrösön maradandót alkotott: hatalmas oktató-nevelő munkája révén 1741-től 1769-ig diákok nemzedékei ismerhették meg nemzeti történelmünk legalapvetőbb értékeit. Többek között görögöt és történelmet tanított. Szkíta-hun-magyar azonosságunk kapcsán fontosak a következő alapvetések. Losontzi művében „*A magyar nemzetről*” szóló rész „*I. szakasz*”-ában a következő kérdés és a rá adott válasz is rögzítésre került magyar őseink Kárpát-medencében való megtelepedései kapcsán: „*Hány ízben jöttek ki Magyarországra? Három ízben: Elsőben, hunnusoknak. Másodszor, aváreseknek, és harmadszor hungarusoknak vagy magyaroknak nevek alatt.*”(1) A VI. századi kaukázusi Hunország történeti kutatása körében fontos, hogy a XVIII. századi „*Magyarország tanítója*” rámutatott az V–VI. századi hun–avar összefüggésekre is! „*Az aváreszek, akik Volga vizén túl lakoztanak, és a szomszéd törököktől nyomattatván, napnyugat-felé Európába, khágánus vezér alatt által költöztenek 550-dik esztendő tájban. [...] Mit míveltenek elsőben? A Tanais vize mellett lakó Hunnusokat, mint régi Attyok-fijait, magok társaságában vették, és azokkal is seregeket szaporították.*” (2) Bízom abban, hogy a jövő magyar nemzedékei emlékezetműveltségi tudástárának megteremtése céljából a XXI. századi „*Magyarország tanítója*” olyan tankönyvekből fogja nemzeti értéktárainkat tanítani, melyek méltó és igaz módon mutatják be a szkíta-hun-magyar azonosságunk történelmi valóságát. Igazi példakép Losontzi István tankönyv-

írói minősége, mivel egyértelmű kérdéseket tett fel, és azokra világos válaszokat adott a tankönyvében. A *Hármas kis tükör* című tankönyve 32 kiadásban jelent meg: nyolc évtizeden át alapozta meg a magyar diákok műveltségét. Ez az iskolai tankönyv 1773-tól a XIX. század közepéig az alapját képezte a nemzeti önismeretünknek is, melyben a magyar őstörténet kiemelt jelentőségű. Losontzi utalt az V. századi hun uralkodóknak műveltségi igényére is, melyre jó példa a következő adalék. *„Mit cselekedett Paduában?”* – Attila hun királyunk *„elment az Akadémiába”*. (3) Remek történelmi emlékünknél ez az adat szkíta-hun-magyar azonosságunk értékvilágában, hiszen a Magyar Tudományos Akadémia dísztermében olvasható az a felirat, amely a magyar történész számára örök üzenetet hordoz: *„Emlékezzünk régiekről, Szkítiából kijöttekről!”* Losontzi rámutatott az V. századi hun uralkodóknak történelmi hűséget képviselő világképére is, melyre kiváló példa a következő itáliai adalék. *„Hát Médiolánumban mit mívelt? Meglátván ott egy képet, melyre a Római Imperátoroknak lábaikhoz a Scithák leborulva festettek: Atilla más képet festetett, amelyben magát királyi székekben ülve lerajzoltatta; a római császárok' hátaikra pedig teli zsákokat íratott, a' melyekből lábai eleibe töltenék a sok pénzt.”*(4) A történelmi hűség jegyében cselekvő ősi királyunk rendteremtő döntése a szkíta-hun-magyar azonosságunk történelmi valóságát igazoló emlékünknél. Valójában ezen történelmi emlék jegyében indokolt cselekednie magyar történészeinknek is az emlékeztetőműveltség értékvilága érdekében! A XXI. századi célkitűzéseink megvalósítására e téren is képesnek kell lennünk, tekintettel erre érdemes egy XIX. századi történelmi festményünkre is hivatkoznom. Than Mór (1828–1899) festőművész *Attila lakomája* (1870) címet viselő alkotása hatalmas emlékeztetőműveltségi örökségünk: e festmény jobb oldalán látható a fehér ruhás Priszkosz rétor, akinek a leírása alapján festette meg a művész a képet. A görög krónikás könyvében egy görög szó áll, melynek jelentése *„történelem”*. Üzenet ez arra, hogy a hungarológiai és bizantinológiai tudástár egyesítése a legfőbb feladat! Második honalapítónk, IV. Béla király korában a szkíta-hun-magyar azonosság a magyar krónikák és a görög források mellett a német nyelvterületen is általánosan is-

mert volt! E körben igen fontosak a következő összefüggések. Losontzi István ezt rögzítette Attila hun király itáliai hadjárata kapcsán: *„Leo pápa egész papi seregével eleibe menvén, sok ajándékokkal és bölcs szónoklatával arra vette, hogy onnan Pannónia felé visszafordulna.”* (5) E körben arra a leglényegesebb felhívni a figyelmet, hogy az egyetlen olyan hatalommal bíró uralkodó volt Európa történetében, aki a haderejével könnyedén elfoglalhatta volna Rómát, ám ezt bölcs belátásával mégsem tette meg! A XIII. századi *Szász világkrónika* ezen okoknál fogva ábrázolja az V. századi Attila hun király és I. Nagy Szent Leó pápa találkozását. (6) E képi ábrázolás különleges jelentőséggel bír, mivel mindketten a jobb kezüket nyújtják a másik felé: az ábrázolt két személyiségnek az egymás iránti barátságos kézmozdulata nyitottságról és nagyfokú egyetértségről tanúskodnak! Losontzi István a következő alapvetést tette őseinkről: *„Keresztenyekké lettenek”* a szkíták közül számosan Attila hun királyunk idején. (7) A IV–V. századi ókeresztény hun őseink emlékezete egyetemes jelentőséggel bír az európai keresztény műveltségi alapok ismerete terén is! A hun Attila király halála a korabeli görög világban is meghatározó történést jelentett: a XIV. századi Képes Krónika rögzítette azt a hagyományt, hogy a Konstantinápolyban tartózkodó Markianosz császár álmában eltörve látta Attila íját, ami számára azt jelentette, hogy a hun király halála bekövetkezett. Érdemes arra is utalnom, hogy a XIV. századi Képes Krónika szerint Attila királynak és görög feleségének a fia, Csaba királyfi a (hun uralkodó halálát követően kirobbanó) hun testvérháború után először görög nagatyja országában élt 15 ezer hívével 13 éven át; majd pedig innen ment hun népével Szkítiába a nagyapjához, Bendegúzhhoz. Az V. századi hun–görög kapcsolatok egyetemes jelentősége jegyében érdemes visszatérni egy gondolat erejéig az *Attila lakomája* címet viselő festményre. *„Than képének tárgya, Attila lakomája Priszkosz rétor leírásában maradt ránk. A görög író 449-ben Maximinosz bizánci szenátor írnokaként követségben járt a hunok királyánál, melyről részletes leírást készített.”* A *„beszámolóban megemlékezik Attila székhelyéről és fapalotájáról, a hun előkelők épületeiről”, „Réka királynénál tett látogatásukról, valamint Attila lakomá-*

járól, amelyen a bizánci követtel együtt ő maga is részt vett”. (8) A „Magyarország tanítója” névvel megírt Losontzi István tankönyvíró *Hármas kis tükör* (Pozsony, 1773) című művéhez hasonló történeti értéktárat jelentő iskolai tankönyv azóta sem született. Ez azóta vált rendkívül súlyos mulasztássá, hogy az 1945 utáni tankönyvekben (oktalanul és a történelmi joggal teljességgel ellentétes módon) megtagadásra került a szkíta ősiségünk. A fentebb rögzítettekkel tekintettel a XXI. századra az a legfontosabb célkitűzés, hogy a jövő nemzedékei műveltségi világképének érdekében visszatérjünk „Magyarország tanítójának” 1773-ban tett őstörténeti alapvetéseihez, aminek révén a szkíta-hun-magyar azonosságunk ismét kimondásra kerül! Losontzi István „A magyar nemzetről” szóló rész „I. szakasz”-ában tette föl a következő kérdést: „Kiktől származtak a Magyarok?”. A válasz ezt követően rögzítésre is került: „A Scytháktól”. (9) Ez a tudás évszázadokon át a nemzeti öntudatunkat éltető közkincsünk volt: a történelmi hűség a legfontosabb emlékezetműveltségi örökségünk napjainkban is! Barcsay Ábrahám (1742–1806) magyar királyi testőr és költő Magyarország történeti értéktára alapvetéseként rögzítette, hogy a **szkíta származástudaton mint „szeglet-kövön fekszik szabadságunk”**. (9) Barcsay Ábrahám és Bessenyei György (1746–1811) költőtársak voltak, akik a magyar királyi testőrségben teljesített szolgálatuk idején ismerkedtek meg. Az erdélyi Barcsay család ősei a Hunyad vármegyében lévő Nagybarcsán éltek. Barcsay Ábrahám üknagyapjának, Barcsay Sándornak a testvére, Barcsay Ákos (1619–1661) erdélyi fejedelem volt! Barcsay Ákos után lett Kemény János (1607–1662) Erdély fejedelme, aki az önéletírásában a következőket jegyezte le: a „*Kemény családnak eredeti lött az Scythiából kijött régi magyarok közül*”. (10) IV. Béla magyar király korának krónikái által rögzített őstörténeti valóságunk évszázadokon át közismert volt Európa műveltségi világában is. Rendkívüli jelentőséggel bír, hogy a szkíta-hun-magyar azonosság „Magyarország tanítója” 1773-ban megjelentetett könyvének folyamatosan történő kiadása által a XIX. század közepéig, azaz 8 évtizeden át meghatározta a magyar diáknemzedékek tudástárát. Egyetemes szinten is egyedülálló és rendkívüli emlékezet-

műveltségi örökségünk, hogy az ebben a tankönyvben rögzített nemzeti őstörténet ismerete hatotta át az 1848–1849-es hősi magyar szabadságharcunk vitézeit. 1773-ban közzétett könyvével Losontzi István „Magyarország tanítója” lett: kövessük a példáját, hogy mielőbb olyan tankönyv szülessen, amely ismét évtizedeken át azonos minőségű tartalommal ismerteti meg a tanulóifjúságot őstörténetünk egyetemes jelentőségével! Bízom abban, hogy a XXI. századi magyar értelmiség is képes lesz pár éven belül olyan magyar történelemtankönyvet megírni és kiadni, melynek révén a második honalapítónk, IV. Béla magyar király korának krónikái által rögzített szkíta-hun-magyar azonosságunk méltó módon válik ismét nemzeti emlékezetműveltségi közkincsünkkel!

A Hősök terén ott áll IV. Béla királyunk szobra is. A második honalapítás korának legkiemelkedőbb hősei a határvédelmet ellátó magyar lovas íjászok voltak; ezért kimagasló jelentőségű, hogy országteremtő vezéreink lovas szobrai is e téren állnak! Történelmi üzenet ez a szoborcsoport a javából, hiszen azt láttatja minden arra járóval, hogy az ősidőkben gyökerező műveltségünk eredményeként lovas nemzetként léptük át a történelem küszöbét. Minden történelemtankönyvben szerepelnie kellene, hogy magyar lovasíjász-őseink hadművészeti és államszervező minősége teremtett hazát a Kárpát-medencében! A történelmi hűség eszményének a jegyében 1995. október 14-én (szombaton) különleges megemlékezésre és tiszteletadásra került sor lovasíjász-vezéreink méltóságát sugárzó szoborcsoportja előtt. Ezen a napon érkezett a Hősök terére az a magyar lovascsapat, amelyik *Magna Hungaria*, azaz a mai Baskíria területéről 1995. június 1-jén (csütörtökön) indult el, hogy az 1100 évvel korábban élt lovasíjász-elődeink iránt érzett örök megbecsülés felmutatása céljából végighaladjon őseink útján! E lovascsapat tagjai a következők voltak: Csobolyó Miklós, Baka Virág, Borbély Sándor, Diószegi Edina Csilla, Erszény József, Ferenczi György, Gál Zoltán, Juhász Béla, Marschall Norbert, Murai Bősze Antal, Sott János, Sófalvi László, Szamonek István, Tarcza Orsolya. A félúti pihenőtől a csapat tagja lett Kohus László szápári kovácsmester is, aki világraszóló tettet hajtott végre azzal, hogy a hús-

ló nyolcvan lábára vídiás betonbíró patkót vert fel másfél nap alatt. Testvérem, Diószegi Edina Csilla az 1996-ban megjelent *Csitri naplója. A megismételt honfoglalás 1995* című könyve 153. oldalán így írt ennek a különleges megemlékezésnek és tiszteletadásnak az érzületéről: *„Elindultunk a Hősök tere felé. Még egyikünk sem mosolygott ilyen szélesesen, egyikünk sem integetett ilyen lelkesen. Ez volt az első, és ezek szerint az utolsó alkalom, hogy lovainkról az ünnepély ideje alatt nem szálltunk le, végig nyeregben maradtunk, mint a minket kísérő lovas rendőrök.”* A lovak is *„megálltak”*, és *„meg sem moccantak”*, *„mintha érezték volna, hogy ez a mai nap a mi napunk!”* *„Ezért tettünk meg mindent öt hónapra keresztül!”* IV. Béla király és Julianus barát XIII. századi műveltségi világában *Magna Hungaria* alapvetést jelentő történelmi emlék volt: e tárgykörben remek érzés arról megemlékezni, hogy a Baskíriában vásárolt lovak nyergében hazaérkező magyar lovascsapat számára a Hősök terén, a királyaink és a lovasíjász-vezéreink szobrai előtti ünnepélyes tiszteletadás mindenél nagyobb élményt jelentett. Hungarikum volt ez a javából a szkíta-hun-magyar azonosság őstörténelmi értéktára okán is! Lovasíjász-ösiségünk jegyében bízom abban, hogy a XXI. században megvalósul az a történelmi lovas túra is, melynek magyar lovasai Baktriából indulva a kaukázusi Hunország emlékét őrző régészeti lelőhelyeken áthaladva jutnak el a Fekete-tenger partvidékén a Duna-deltáig, majd onnan a folyó vonalát fölfelé követve érkeznek végül a Hősök terére!

IV. A Turul-uralkodóház 4500 éve: szkíta-hun-magyar azonosságunk az archeogenetika és hungarobizantinológia összefüggéseinek fényében

A Turul-uralkodóház kimagasló jelentőségű királya, IV. Béla második honalapítása idején a szkíta-hun-magyar azonosság a nemzeti alapműveltség részét képezte. E körben indokolt azon világraszóló magyar tudományos hírré utalni, mely szerint az archeogenetikai kutatások kimutatták a Turul-uralkodóház 4500 éves férfiági leszármazását, és ezen őseredet helyszínéként az ókori Baktria területe is megnevezésre került.

A Magyarországi Intézet különleges művelődéstörténelmi jelentősége e körben külön is hangsúlyozandó! Baktria és Khorezm térségének hun összefüggései okán érdemes a XIV. századi Képes Krónika alábbi adalékára utalni: Attila királyhoz a *„baktriai király Mikold nevű leányát vitték hozzá szeretőül, aki minden emberi mértéken felül szép volt”*. Attila király fia, Csaba királyfi kapcsán pedig azt rögzítette e krónika, hogy a hun testvérháború utáni menekülését követően *„khorezmi nemzetségből nősült”*. A XXI. századi archeogenetikai eredmények a Turul-ház Kr. e. 2500-ban gyökerező őstörténelmi világát mutatták föl, mely után 3 évezreddel később érkezik el Attila király és Csaba királyfi kora, melyről az immár 9 évszázaddal későbbi Képes Krónika két igen fontos V. századi hun–baktriai adalékot is megőrzött. Egyetemes jelentőségű a középkori magyar krónikaörökségünkben megőrzött nemzeti emlékezetműveltségünk! A szkíta-hun-magyar azonosság jegyében a két legfontosabb a Fekete-tenger partvidéke szkíta–görög kapcsolatrendszerének és a baktriai görögök szkítákkal való együttműködésének a kutatása a Selyemúttal összefüggésben. Fontos utalni a Nagy Sándor halála után létrejött ókori *„Görög-Baktria Királyság”* jelentőségére, amely kisebb görög királyságokból állt. Ezen hellenisztikus görög kereskedelmi és művelődéstörténelmi világ a szkíta-hun-magyar ősiség okán is érdemes a további kutatásokra, mert az évezredek átívelő görög emlékezősége fontos örökségét igazolja a nemzetünk eredetkutatása terén. A *„szkíta népek”* kapcsán fontos a *„vándorlási útvonalának kérdését”* megválaszolni. *„Két fő útvonal volt”: „egy déli út, amely a Káspi-tenger déli mellékén haladt a Dél-Kaukázuson át Khorezm és Baktria felől”; és „egy északi út, amely a Káspitól északra, majd a Fekete-tenger mellékén vitt; ezek egyben karavánutak is voltak”*. *„A két fő utat egy észak-déli út kötötte össze, Derbenden és Grúzián keresztül (Káspi- és Alánkapuk), de a szkíták Szvániánál is átkeltek a Kaukázuson.”* (1) A kereskedelmi utak okán fontos, hogy *„háború idején létfontosságú acélt”* a *„görögök Szkítiából és a Fekete-tenger partjáról szereztek be”*. A *„hellenisztikus korban a legjobb acéláru Kalübeszből”* származott. (2) Itt érdemes arra utalnom, hogy a hun Attila király kardját megtaláló pásztorfiú neve Györk volt: a

vaskardot találó neve ekként Vas Györk, azaz Vasgyúró. E megtaláláskor „*láng csap ki a kard hegyéből*”, és a „*kard kipattan a földből*”: ebben a mitikus képben a nagy hőt birtokló szakrális kovácstudás rejlik, melynek révén kiváló vaskard születik a kovácsmester keze alatt. Atila kipróbálta a kardot, és háromszor vágott vele a négy világtáj felé: ez a mitikus emlék azért fontos, mert a magyar király a koronázásakor ugyanezen mozdulat jegyében járt el. Benedek Elek meséjében a hunokat, magyarokat egy szent kard segítette a csatáikban: ezt nevezték Isten kardjának. Egy forgószél felkapta ezt a kardot, és magával repítette nyugat felé: ez a „*forgószél*” a lovasíjász-műveltségű hun–magyar haderő gyors haladására is utalhat. Egy olyan ősbibliai történet is felrejjik az ókori görög műveltségű hagyományból, amely megítélésem szerint az Excalibur mitikus kardtörténet mögötti keleti valóságra utal. A görögök által khalüb (khalübsz) néven említett nép a Fekete-tenger mellékén élt: fémművességről volt híres. Megítélésem szerint az *Excalibur* megnevezésben a kalüb (másként tubal) nép szent tudása rejlik, melynek révén a kőből vaséccet nyerve legyőzhetetlen szilárdságú vaskardot kovácsoltak a bronzkardok korában. Az őstörténeti összefüggések terén fontos, hogy az „*Indiautazó Kosmas Indikopleustes Baktria vidékén a heftalita hunokkal találkozáskor, ide helyezte Evilathot, mivel ókori hagyomány (Berossos, káld történetíró művei) alapján – akárcsak Kézai Simon – tudta, hogy Evilath és Nimród neve a szkíta lovasnépekkel*” függött össze. (3) A „*Kr. u. 400 körül élt szent Epifanosz egyházatya*” ezt rögzítette: „*Nimród a fekete Kusnak volt a fia, akit Zoroasternek hívtak a görögök és aki keletre költözvén, a baktriai Hunniában uralkodott egykor, alapítva itt a baktrok városát, ahonnan elterjedtek volt mind a csillagászatnak, mind pedig a mágiának ama tanai, amit Nimród fedezett volt fel régen.*” Az V. században Csaba királyfi a „*baktriai (-korozmiai) rokonsága révén talál*” a „*korozmiai fehér-hunok között feleséget*”. (4) A szkíta-hunmagyar lovasíjász-ősiségünkben gyökeredző nemzeti történelmünk kapcsán kiemelkedő jelentőséggel bír a hunok kora, melynek leglényesebb alapvetése, hogy az európai hunok és az ázsiai hunok között is az európai antropológiai (embertani) jelleg volt a meghatározó. A szkíta-

hun-magyar azonosság jegyében kiemelkedő, hogy lovasíjász-őseink a Kárpát-medencétől kezdve a Fekete-tenger partvidékén át egészen Baktriáig egyetemes jelentőségű műveltségi világot teremtettek azzal, hogy lóháton léptettek át a történelem küszöbén! A XXI. századi archeogenetikai kutatások fényében is fontosak Anonymus és Kézai Simon krónikái; valamint a XIV. századi Képes Krónika is, melyben „*A magyarok elterjedésének kezdete Szkítia keleti részén*” címet viselő fejezet már önmagában is a történelmi hűség és tudományosság méltó példája, hiszen itt a következő alapvetések is rögzítésre kerültek: „*Szkítia vidéke Európában fekszik, és kelet felé terjed*”! Nemzeti emlékezetműveltségünk egyetemes jelentőségű őstörténeti értéktárat képez az emberiség történelmi világában, hiszen a középkori krónikahagyományunk és a XXI. századi archeogenetika közös alapvetése a magyarság őseurópai volta! A Turul-uralkodóház 4500 éves őseurópai férfiági leszármazásának a Kárpát-medencétől a Fekete-tenger partvidékén és a Kaukázus térségén át egészen Baktriáig nyúló archeogenetikai vizsgálatait kapcsán indokolt utalni arra, hogy a szkíta-hun-magyar azonosságunk emlékezetműveltségi öröksége tárgykörében kimagasló jelentőséggel bírnak a lovasíjász-őstörténetünkről megemlékező görög források. Nemzetünk őstörténete körében is indokolt hangsúlyozni, hogy a *nemzeti összetartozás emlékéve* egyetemes történelmi jelentőségű értéktárként rendkívüli üzenetet hordoz a jelenben élő és jövőért küzdő hazafiak számára, hiszen ezen összetartozásunk valójában térben és időben is értendő, hiszen a régmúlt világából el nem felejtett őseinkkel és a jövő nemzedékeivel is összetartozunk! A görög műveltségi kör Hérodotosz óta a szkíta-hun-magyar azonosság révén méltón és tudományosan igazolja nemzeti eredetünket: ezt minden európai tudós tudta is a XVIII. századig. A XIX. században hamis történelmet kezdtek írni: ez különösen az 1821-ben megkezdett görög szabadságharc után történt meg Nyugat-Európában, ahol egyre inkább megszűnt a görög műveltségi látásmód. E körben indokolt arra utalni, hogy a Kárpátokon túli térségekben Szent István király korától kezdve egészen Alexandrosz Ypszilantisz 1821-ben megindított görög szabadságharcáig magyar–görög

műveltségi határ létezett! E 8 évszázadot tekintve a középkori görög krónikáirók igen fontosak, mert 330-tól 1453-ig Konstantinápoly volt Európa tudományos emlékezetműveltségi Szilícium-völgye! Egyetemes jelentőségű, hogy a XV. századi keresztény reneszánsz korában lett a szkíta-hun-magyar azonosság közismert emlékezetműveltségi valósággá egész Európában a XV. századi itáliai görög tudóskör egyetemes értéktárát teremtő tevékenysége révén. A Hunyadiak korában rendkívüli jelentőséggel bíró diplomáciai és műveltségi értékteremtés zajlott a filhellén magyar és hungarofil görög kapcsolatokban! Hazai krónikaíróink az 1200-as évek elejétől rögzítették magyar nemzetünk szkíta-hun ősiségét. Nyolc évszázadon át minden nagy magyar történészünk ennek jegyében alkotott: ez hatotta át a Magyar Tudományos Akadémia XIX. századi megalapítását. Őseinkről a görögök már 2700 évvel ezelőtt rögzítették szkíta voltukat: e görög szó azt a közismert valóságot fejezi ki, hogy elődeink lovas nemzetként, lovas íjászként, lóháton léptettek át a történelem küszöbén három évezreddel ezelőtt! A XVIII. századig Európa minden művelt nemzete a szkíta-hun-magyar azonosság jegyében írt nemzetünkről. A szkíta-hun-magyar azonosságban gondolkodó IV. Béla király kora, valamint az évezredek átívelő filhellén magyar és hungarofil görög értéktár egyetemes jelentőségű tudományos tárgykörei kapcsán külön is fontos figyelemmel lenni Moravcsik Gyula következő üzenetére: a „*magyar érdekű bizantinológiai kutatások*” fontosságát hangsúlyozta. Nemzetközi szinten is igen megbecsült akadémikusunk kiemelten hangsúlyozta, hogy „*a magyar bizantinológia*” szempontrendszeré és ered-

ménytára „*nem csekély mértékben járulhat hozzá a nemzetközi bizantinológia egyetemes jellegű nagy kérdéseinek tisztázásához*”. Moravcsik Gyula tudományos álláspontja szerint „*a magyarságra gyakorolt bizánci művelődési hatás*” megvilágítása révén „*a magyar tudomány is hozzá fog járulni Bizánc világtörténeti szerepének kidomborításához*”. (5) Az egyetemes értékeket felvállaló magyar–görög kapcsolatok okán fontos utalni arra, hogy a hungarológia és a bizantinológia alapvetéseinek rendkívüli jelentőséget kell tulajdonítanunk a további kutatások szempontrendszerének meghatározásakor. Lovasíjász-őseink évezredek átívelő módon álltak kapcsolatban a görögökkel a Kárpát-medencétől kezdve a Fekete-tenger partvidékén át egészen Baktriáig, aminek okán a lovas életmód és a lovas temetések jelentik a legfontosabb kutatási alapokat. Valójában Baktria és Szogdia térségei igazán a fontosak, hiszen itt a görög műveltség szintén jelen volt, ezért ezen források is komoly újraértelmezést igényelnek a szkíta-hun-magyar azonosság jegyében. Ez összefügg a fehér hunok és az avarok kutatásával, hiszen utóbbiakról 558-ban Menandész Protektor és Hitvalló Theophánész is írt. **A Turul-ház 4500 évet átölelő őstörténeti értékvilága és a Magyarságkutató Intézet archeogenetikai eredményei jegyében fontos célkitűzés, hogy mielőbb felállításra kerüljön egy magyar és görög tudósokból álló őstörténeti intézet, hogy e közös tevékenység révén a magyar őstörténetünk egyetemes értékei a (klasszika-filológiai tudástáron is túlmutató) hungarobizantinológia összefüggések fényében felmutatásra kerüljenek a nagyvilág tudományos körei számára!**

Források: I. Országépítés, hadszervezés, határvédelem a bánságokban és a gyepűtérségekben. (1) Losontzi István: Hármaskis-tükör. Pozsony, 1773. 115. o.; (2) Magyar alkotmánytörténet. Szerkesztette dr. Mezey Barna. Bp., 2003. 213. o.; (3) Magyar Törvénytár 1000–1895. Millenniumi Emlékiadás. Szerkesztette dr. Márkus Dezső. 1000–1526. Bp., 1899. 3–19. o.; (4) Magyar alkotmánytörténet. Szerkesztette dr. Mezey Barna. Bp., 2003. 212. o.; (5) Losontzi István: Hármaskis-tükör. Pozsony, 1773. 101. o.; (6) Magyar alkotmánytörténet. Szerkesztette dr. Mezey Barna. Bp., 2003. 212. o.; (7) Magyarország történeti kronológiája. I. A kezdetektől 1526-ig. Főszerkesztő Benda Kálmán. Bp., 1981. 132. o.; (8) Bajcsy-Zsilinszky Endre: Mátyás király. Bp., 1939. 278. o.; (9) Magyar alkotmánytörténet. Szerkesztette dr. Mezey Barna. Bp., 2003. 119., 220. o.; (10) Blazovich László, Érszegi Géza, Turbully Éva: Levéltárak-kincstárak – Források Magyarország levéltáraiból (1000–1686). Budapest–Szeged, 1998. 142. o.; (11) Fügedi Erik: Ispánok, bárók, kiskirályok. Budapest, 1986; (12) Bertényi Iván: I. Mátyás király címerváltozatai. In: Levéltári Közlemények. 79. 2008. 89., 90. o.; (13) Blazovich László, Érszegi Géza, Turbully Éva: Levéltárak-kincstárak – Források Magyarország levéltáraiból (1000–1686). Budapest–Szeged, 1998. 133., 135. o.; (14) Terbe Lajos: Egy európai szállóige életrajza (Magyarország a kereszténység védőbástyája). In: Egyetemes Philológiai Közöny. 1936. 346. o.; (15) Jakó Zsigmond: Erdélyi okmánytár I. (1023–1300). Magyar Országos Levéltár kiadványai. II. Forráskiadványok 26. Budapest, 1997. 174. o.; (16) Dr. Hamza Gábor: Szent István törvényei és Európa. In: Mit hoz a múlt? Jog- és kultúrtörténeti tanulmányok. I. kötet. Hamza Gábor és Nótári Tamás. Szerkesztette Nótári Tamás. Bp., 2006. 370., 371. 375. o.; (17) Képes Krónika. Fordította Bollók János. Jegyzetek: Szovák Kornél, Veszprémy László. Millenniumi Magyar Történelem, Források) 67. Bp., 2004. 21. o.; (18) Korai magyar történeti lexikon (9–14. század). Bp., 1994. 320. o.; (19) Udvarhelyi Nándor: A csodatevő Fekete Mária kegykép. In: Honismeret. A Honismeret Szövetség Folyóirata. XXXVII. évfolyam. 2009. 4. április 39. o.; (20) Rácz István: „Az Isztambuli Antifonálé titka”. In: Remény. 18. évfolyam. 2007. 34. szám. 12–13. o.; **II. Laszkarisz Mária magyar királyné emlékezete.** (1) Soltész István: Árpád-házi királynék. Bp., 1999. 173., 176., 181., 184., 186. o.; (2) Ozogány Ernő: A nemzet virágai. A magyar történelem legérdekesebb asszonyai. Bp., 2011. 16. o.; (3) Tarczai György: Az

Árpádház szentjei. Bp., 1930. 167. o.; (4) Robert de Clari: Konstantinápoly hódolatása. Fordította Csernus Sándor és Cs. Tóth Annamária. A tanulmányokat írta Csernus Sándor, Farkas Csaba, Gérard Jaquin. Bp., 2013. 90. o.; (5) Iván László: A visegrádi vár története a kezdetektől 1685-ig. Visegrád, 2004. 16–17. o.; (6) Györffy György: Krónikáink és a magyar őstörténet. Régi kérdések – új válaszok. Bp., 1993. 158. o.; (7) Szabó Pál: „kitolta Vazul szemeit” – a megvakítás büntetésének bizánci eredetű gyakorlata. In: Bácsország. Vajdasági Honismereti Szemle. Főszerkesztő Silling Léda. 2011. 2. szám. 84. o.; (8) Korai magyar történeti lexikon. (9–14. század). Főszerkesztő Kristó Gyula. Bp., 1994. 114. o.; **III. A második honalapítás korabeli krónikák egyetemes jelentősége a XVIII. századi „Magyarország tanítójának” és a XIX. századi Than-könyvnek tükrében** (1) Losontzi István: Hármaskis-tükör. Pozsony, 1773. 68. o.; (2) Losontzi István: Hármaskis-tükör. Pozsony, 1773. 82. o.; (3) Losontzi István: Hármaskis-tükör. Pozsony, 1773. 77. o.; (4) Losontzi István: Hármaskis-tükör. Pozsony, 1773. 78. o.; (5) Losontzi István: Hármaskis-tükör. Pozsony, 1773. 78. o.; (6) Szent Jeromos – Magyar Katolikus Egyház. www.katolikus.hu/szentek/0930.html – letöltve 2015. augusztus 30.; (7) Losontzi István: Hármaskis-tükör. Pozsony, 1773. 72. o.; (8) Szent Jeromos – Magyar Katolikus Egyház. www.katolikus.hu/szentek/0930.html – letöltve 2015. augusztus 30.; (9) Losontzi István: Hármaskis-tükör. Pozsony, 1773. 68. o.; (9) Dr. Némedi Lajos: „A nemzet csinosodása”. A haladás és nemzetiség kérdései a felvilágosodás korának magyar irodalmában. In: Az Egri Pedagógiai Főiskola Évkönyve III. Eger, 1957. 220. o.; (10) Kemény János erdélyi fejedelem önéletrajza. Kiadta Szalay László. Pest, 1856. 3. o.; **IV. A Turul-uralkodóház 4500 éve: szkíta-hun-magyar azonosságunk az archeogenetika és hungarobizantinológia összefüggéseinek fényében** (1) Z. Tóth Csaba: A nagyszentmiklósi kincs és a régi kaukázusi művészet. In: Országépítő. Építészet – Környezet – Társadalom. A Kós Károly Egyesülés negyedéves folyóirata. 1998. 2. szám. 69. o.; (2) C. Northcote Parkinson: Kelet és Nyugat. Bp., 2000. 88. o.; (3) Z. Tóth Csaba: A nagyszentmiklósi kincs és a régi kaukázusi művészet. In: Országépítő. Építészet – Környezet – Társadalom. A Kós Károly Egyesülés negyedéves folyóirata. 1998. 2. szám. 62. o.; (4) Zajti Ferenc: Magyar évezredek. Bp., 1939. 140., 194. o.; (5) Moravcsik Gyula: A magyar bizantinológia helyzete és feladata. In: Antik Tanulmányok 12. évfolyam. 1965. 1. szám. 2.; 10–11. o.; 11. o.;